

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt : XX

Yayın Komisyonu:

Prof. Dr. Necati ÖNER (*Dekan*)

Prof. Muhammed TANCİ

Doç. Dr. İsmail CERRAHOĞLU

Doç. Dr. Talât KOÇYİĞİT

Doç. Dr. Gültekin ORANSAY

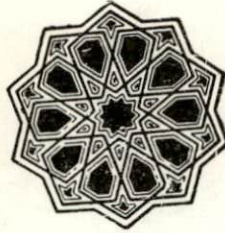
Doç. Dr. Esat COŞAN

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt : XX

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt : XX

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ.ANKARA-1975

İ Ç İ N D E K İ L E R

	Sayfa
Muhsin BALAKBABALAR, <i>Ord. Prof, Hilmi Ziya Ülken</i>	V
Muhsin BALAKBABALAR, <i>Mehmet Karasan</i>	XXIII
Muhsin BALAKBABALAR, <i>İki Dost</i>	XXVI
<i>Prof. Muhammed B. Muhammed Tavit Et-Tancı</i>	XXVIII
<i>Dr. Ragıp İmamoğlu</i>	XXXI
<i>Prof. Dr. Neşet ÇAĞATAY, Arkadaşım Muhammet Tancî</i> ..	XXXIII
<i>Prof. Dr. İbrahim Agâh ÇUBUKÇU, İnkârcılıktan Doğan</i> <i>Bunalımlar</i>	1
<i>Prof. Dr. İbrahim Agâh ÇUBUKÇU, İslam'da Ahlâk Mese-</i> <i>lesi</i>	13
<i>Prof. Dr. Cavit SUNAR, Madde ve Ruh Hakkında Birkaç</i> <i>Söz</i>	21
<i>Prof. Dr. Şakir BERKİ, İslâm Hukukunun Ana Hatları .</i>	53
<i>Prof. Dr. Mubahat Türker KÜYEL, Değer ve Fârâbî ....</i>	71
<i>Doç. Dr. İsmail CERRAHOĞLU, Kur'anda İnsanın Yaratılış</i> <i>Sahnesinin Düşündürdükleri</i>	85
<i>Doç. Dr. İsmail CERRAHOĞLU, Ye'cüc-Me'cüc ve Türkler .</i>	97
<i>Doç. Dr. Süleyman ATEŞ, Kur'ân-ı Kerim'e Göre Evrim</i> <i>Teorisi</i>	127
<i>Doç. Dr. Süleyman ATEŞ, İmamiyye Şiasının Tefsir An-</i> <i>layışı</i>	147
<i>Dr. Mustafa FAYDA, El-Huzâ'î'nin Tahric'inin Neşredilme-</i> <i>yen Son Bölümü</i>	173

	Sayfa
Dr. İsmet KAYAOĞLU, <i>İslâm Ülkelerinin Yakın Tarihi</i> . . .	199
Dr. Ethem Ruhi FIĞLALI, <i>Hâriciliğin Doğuşuna Tesir Eden Bazı Sebepler</i>	219
Hüseyin AYDIN, <i>Niçin İslâm Felsefesi Vardır?</i>	249
Mustafa SABRÎ-Prof. Dr. Hüseyin ATAY, <i>Vahdet'ül-Vucud</i>	257
Prof. Dr. M. Yusuf MUSA, <i>Tâbi'ilerin Fıkıh Anlayışları</i> (Çeviren: Dr. Abdulkadir ŞENER).	275
Fauzi M. NAJJAR, <i>Fârâbi'nin Siyasi Felsefesi ve Şiilik</i> (Çeviren: Mehmet DAĞ)	293
Abdu'l-Fettâh Ebû GUDDE, <i>Halk'ı Kur'an Meselesi</i> (Çeviren Mücteba UĞUR).	307
Jean DELAY-Pierre PİCHOT, <i>Psikolojinin Tanımları. Metodları ve Komşu Disiplinlerle İlgileri</i> (Çeviren Erdoğan FIRAT).	323

KUR'ANDA İNSANIN YARATILIŞ SAHNESİNİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Doç. Dr. İSMAİL CERRAHOĞLU

Kur'ân-ı Kerimde ilmi hakikatler umumi kaziyeler halinde anlatılmış ve bunların açıklanması insanların çalışmalarına bırakılmıştır. Bu esas ve üslûb sayesinde Kur'ân, insan aklını gericilik kayıtlarından kurtarmış ve onun ilim sahibi olmasıyla, yer yüzünün hatta âlemlerin efendisi olabileceğini söylemiştir. Kur'ân, insanları düşünmeye ve tefeküre davet etmekte, kâmil akla hitab edip, sözü ilim ve marifet sahiplerine tevcih etmekte ve kendisi üzerinde düşünmeyenleri zemmetmektedir. Orada, ilim ve âlimlerin mertebeleri yükseltilmiştir. O, ilim için başlangıç olacak sebeblere sarılmayı bize öğretmekte, ilmi hakikatları bize takrir etmektedir. Bunları iyice kafalara yerleştirmek, bir sinema şeridi misali gözlerimizin önüne sermek için, muhatabaların nazarlarını bazan dış aleme çevirir, bazende bizzat kendine yöneltir, Yakîn ile zan, ilim ile cehalet arasını gayet güzel bir şekilde ayırır. Kısacası Kur'ân, insanları sâlim ilim yolunu düşünmeye teşvik eder. O, bizlerden sabit değişmez kanunlara tâbi olmayı istemekte, tabii kanunlar haricine çıkanlarla alay etmektedir. O, her şeyi tatbiki mümkün olan selim bir kanuna döndürmeye çalışıyor. Bu arada şunu da unutmamak gerekir ki, Allah tarafından seçilen mümtaz şahısların (Peygamberlerin) elinde, kanunların değişmesi ve tabii nizamın bozulması, her şeyin yaratıcısının hususi bir iznile tamam olmuştur. Tabii kanunların sâbit olması, yaratıcının varlığının kat'î delilini teşkil eder.

Kur'ân-ı Kerim, her asrın insanını ikna edici bir üslûba sahibidir. Bu üslûbu sayesinde, dalalet bataklığına saplanmış olan cemiyetleri çok kısa bir zamanda ıslah etmiş, onun rehberliğinde insanlık gelişmiş ve en yüksek mertebesine ulaşmıştır. Şüphe yok ki Kur'ân, insanlığın hakka ve hakikate yöneltilmesi için, bir çok ilim ve bilgiye temas etmektedir. İlim ve bilgi Allahı bilmek için bir vasıtaadır. Gaye ise Allah'ı

bilmektir. İlim ve bilgi insanın insanlık ölçüsüdür. İnsan, bunlarla kendisine çeki düzen verir ve gayesine ulaşmaya çalışır. Bunlara ihtiras karıştığı takdirde, bozukluk başgösterir. İlim ve bilginin neticesi olan araştırma, insanın bilmediğini bilme gayretidir. Bu gayret, Allahı tanımaya bilmeye yönelmelidir ki, insan için faydalı olabilsin.

İnsanlık için neşe ve canlılık veren şu sahayı, esefle söyleyelim ki, son asırlarda müslümanlar terketmişler, sadece fıkıh ve ibadet yönünü ele almışlardır. Halbuki Kur'ânın gerek ahkâm ve gerekse müteşabih olan kevnî ve ilmî âyetleri aynı gayeye yönelmektedir. Bundan dolayı islama fitrat dini denmiş, Kur'ânın delilleri kuvvetli olarak kalmış ve O ilelebed insanları âciz bırakmıştır.

Kur'ânı okuyanlar ve tetkik edenler bilirler ki, onda insanları intibaha davet edici pek çok kıssalar vardır. Bu kıssalardan maksat, geçmiş bir tarihi zikretmek değil, belki bu kıssalarla onları uyarmak, ve cihanşumul mahiyette ahlakî bir ders vermektir. Bu bakımdan Kur'ân, kıssalara belirli bir hâdisre rengi veren şahıs ve yer isimlerini, çeşitli teferruatı vermemek suretiyle, bu gayesini tahakkuk ettirmeye çalışır. Kur'ânı kerim nasıl tarihi hakikatları, bir tarih bilgisi gibi zikretmek için gönderilmemişse, insanlığın akıl ve tecrübe ile elde edeceği ilim ve fenleri de öğretmek için gönderilmemiştir. Kısacası, Kur'ân-ı Kerim, ne bir tarih, ne bir coğrafya ve ne de bir fizik, kimya astronomi veya biyoloji kitabıdır. Belki bütün bu ilimler, onun mevzuunun dışındadır. Kur'ân bunlardan, tahakkuk ettireceği gayeye yardımcı olması dolayısıyla bahseder ve insanları, bu ilimleri öğrenmeye teşvik eder. Bu sebeptendir ki, Kur'ân-ı Kerim, bu gibi ilimlerin menbaı olan akla büyük ehemmiyet vermektedir. Dünyaya âit meselelerde bile, Kur'ân umumi olan başlangıcı bildirmiş, onlardan hükümler çıkarmak salahiyetini bizlere terketmiştir. Bu bakımdan, Kur'ânda gerek insanın yaratılışı ve gerekse diğer kıssalardan maksat, insan oğlunun ahlakını güzelleştirmek ve onlardan yüksek hisseler alınması gerçeğini hatırlatmaktır.

Bu yazımızda, Kur'ânın çeşitli âyetlerinde çeşitli sahnelerle anlatılmaya çalışılan insanın yaratılışının gayesi üzerinde teferruatı girmeksizin duracak, bu arada Kur'ânın ruhunu anlamadan, onun yüksek gayesini, isrâîli rivayetlere dayandırmaya çahşanlara kısa ve özlü cevaplar vereceğiz.

İnsanın yaratılışının, Kur'ânın müteaddid sûrelerinde çeşitli şekillerde zikrolunduğunu söylemiştik. Bunlardan tam ve doğru bir mana

çıkarmak için, bu husustaki Kur'ân âyetlerini toplu bir surette mütalaa etmekte fayda vardır. Kur'ânın ilk nâzil olan suresinde, başlangıç olarak insanın yaratılışına dikkat çekilir. "Yaratan Rabbinin adı ile oku. O, insanı kan pıhtısından yarattı"¹. Bu da, insan oğlu için bu meselenin ne kadar mühim olduğunu gösterir. Kur'ânın bütünü gözden geçirilince görülür ki, Allah Taala, meleklerine, insanı yaratma planını haber verir² ve Allah her şeyi değişmez bir düzen çerçevesi içerisinde ve belirli bir ölçüye göre yaratır. O ölçünün hududunu aşmaz, bu takdir her şeyin tâbî olduğu kanundur. Allah İnsanı sudan³, topraktan (turab)⁴ ve toprağın geçirdiği çeşitli istihalelerden, kuru çamurdan (salsal)⁵, kara balçıktan (hamein mesnûn)⁶, çamurdan (tîn) ⁷, balçık mayasından (sulaletin min tîn)⁸, ateşte pişmiş kuru bir çamurdan (salsalin ke'l-Fahhar⁹) yapışkan cıvık çamurdan (tinin lâzib)¹⁰, nutfedden¹¹ yarattığını haber veriyor.

Görüldüğü gibi, insanın yaratılmasında su ve toprak en mühim unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuru topraktan tutunuz da, onun su ile yoğrulup en cıvık halinden, ateşte pişirilmiş hale gelinceye kadar ki durumu, insanın kendiliğinden mevcûd bir kadîm, bir anda yaratılmış basit bir mahluk da olmadığına işaret etmektedir. O, yaratılışının başlangıcında devir devir, tavır tavır yaratılagelmiş, ilâhi kimya laboratuvarında nice şeylerin kudret süzgecinden süzülüp terbiye edile edile, bir takım evsaf ve hususiyetler kazanan insanın fiziki bünyesi meydana gelmiş ve yaratıcının, "iki ellerimle yarattığım"¹² dediği bu insan oğlunun heykeline kendinden bir nefes, ruh, akıl üfürülerek¹³ kadri kıymeti yüceltilmiş, Allahın dunûnda en yüksek mertebeye erişmiştir.

1 el-Alak, 1-2.

2 el-Bakara, 30; el-A'râf, 10-11; el-Hicr, 28; Sâd, 71-72.

3 el-Enbiya, 30, en-Nûr, 45; el-Furkân, 54.

4 el-Hacc, 5; Fâtır il; el-Mu'minûn, 67.

5 el-Hicr, 26, 28, 33.

6 el-Hicr, 26, 28, 33.

7 el-En'âm, 2; el-A'râf, 11; es-Secde, 7; Sâd, 71-76.

8 el-Mu'minûn 12.

9 er-Rahmân 14.

10 es-Saffât, 11.

11 en-Nahl, 4; el-Mu'minûn 14; Yasîn, 77; ed Dehr, 2.

12 Sâd, 75.

13 es-Secde, 9; el-Hicr 29; Sad 72; el-Enbiya 91.

İnceden inceye düşünülecek olursa, Kur'ân-ı Kerimde çeşidli sûrelerde zikredilen Âdem, genellikle insanı temsil eder. Daha doğrusu Âdem'in hikayesi, her insanın hikayesi demektir. Âdemin yeryüzünde bir halife ve bir hâkim olarak mevcudiyeti, insan oğlunun ilim ile techizinden sonra, düşünen, gören, işiten, şuûrla vazife yapan en şerefli bir mahlûk haline getirildiği anlaşılıyor.

İnsanın sudan, toprağın çeşitli durumundan, nutfeden et parçasından yaratılmış olması, onun yaratılışında bir tenâkuzun değil, devir devir bir gelişmenin varlığına delalet eder. Çeşitli sûrelerde geçen bu husustaki âyetler buldukları yerde, ilerisindeki ve gerisindeki âyetlerle mutlak bir münasebet halindedirler. Bunlar, insanın hayatı ile derinden derine alakadardırlar.

el-Enbiya suresinin 30. cu âyetinde canlı olan her şeyi sudan meydana getirdik derken, en-Nûr suresinin 45. ci âyetinde, Allah her hayvanı sudan yarattı ve el-Furkân sûresinin 54. cü âyetinde, sudan bir beşer yaratan demek suretiyle, umûmdan hususa doğru bir sıralama ve suyun hayat için önemi belirtilmektedir. Bugünkü müsbet ilim muvacehesinde, uzvun kimyevi terkinde suyun ehemmiyeti bâriz bir şekilde kendini ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan insanın topraktan yaratılmış olması, onun mühim bir unsurunun da toprak veya su ve toprak karışımından ileri geldiğine işarettir. Topraktan yaratılan yalnız Âdem değil, her insandır. İnsan topraktan, şeytan ateşten yaratılmıştır. Bununla onların mahiyeti gösterilmek ister. Toprak tevâzu ve hilme, ateş ise inat ve şiddete delalet eder. Âdemin toprağın çeşitli durumlarından yaratılışı, dünyanın jeolojik devirleri ile alakalı olup, insanın çeşitli istihalelerden sonra meydana geldiğine işaret etmektedir. Fiziki yapısının mayasının kuru veya yapışkan çamur oluşu, belki de onun hangi çeşit nefsanî arzularla dolu oluşunun bir ifade şeklidir. Kupkuru, vurulduğu zaman çınçm öten bir toprak parçasında hayat tasavvur olunamaz. Fakat Allahın kudreti, tabiatı bakımından kupkuru olan ve hiç değişmemesi icab eden maddeyi su ile yumuşatıp, bir balçık haline koymuş, ona öyle bir şekil vermiştir ki, ona ruh üfürülmekle ilk insan örneği meydana gelmiştir. Artık onda insanın mayası, ilk tohumu husûle gelmiştir. Buna ister nutfe, isterse yapışkan çamur, isterse hakir bir su hülasası denilsin, hepsi aynı yola çıkmaktadır. Bu insan nev'inin bütün fertleri hakkında doğrudur. Ancak insan oğlunun ilk ferdi olan Âdem, ilk insan olduğu gibi, onun yaratıl-

dığı o kokar balçık da ilk defa onda sünnet ve adet olmuş ilk tohumdur. Onun oluşumu ve mahiyeti bizce meçhuldür. İlk insan olan Âdemi meydana getiren nutfe, tini lâzib, nutfei emşac bir insan bedeninde teşekkül etmemiş ve insan bedeninden süzülüp çıkmamıştır. O İradeyi ilâhiyye ile nutfeye dönüşmüş bir balçıktan yaratılmıştır. Genellikle insanın yaratılışından bahsolunurken onun topraktan nasıl vücuda getirildiği ve onun toprak mayasından (nutfeden) yaratıldığı anlatılıyor. Nutfe ne şekilde olursa olsun, topraktan alınan gıdanın hulasasıdır. İnsan yemiş olduğu nebatlar ve hayvanlar ile, onu bünyesine ithal etmektedir.

Jeoloji ilminin de beyanına göre, arzın ilk teşekkülünde hayattan bir eser yoktu. Su, sonradan karaların teşekkülü, nebat ve hayvanların zuhuru, arzın çeşitli devirlerine âittir. Nihayet arz, insanın yaşamasına müsâit bir duruma gelince insan ortaya çıkmıştır. İlk insanın mayası çamurdan yaratıldıktan sonra, insan seviyesine gelmek için bir müddet tesviye edilmiş, şekilden şekle girmiş, maddi olan bu fiziki bünye, hayat mebdei olan ruhun nefhedilmesine müsait bir hale gelmiştir. Fakat, bu şekilden şekle giriş istihaleleri, onun nebat oluşu, sonradan hayvana dönüşmesi ve nihayette hayvandan insan türemesi şeklinde değil, belki buradaki, istihale bizatihi kendi aslındaki bir tekamüldür. Arzın esas unsuru olan su ile toprağın karışımından meydana gelmiş olan çamurun madeni ayrılmış, ondan nebatı ve hayvanı zuhur etmiş, en sonunda da süzülmenin neticesi saf maddesi olarak insan yaratılmış ve bu süzülme işleminin son kademesi insan olmuştur.

El-hacc suresinin 5. ci âyetinde “Ey insanlar, ölümden sonra dirilmekten şüphe ediyorsanız (iyi biliniz ki) biz sizi topraktan, sonra bir nutfeden, sonra donmuş kandan, sonra yapısı tamamlanmış ve tamamlanmamış et parçasından yarattık ki, size kudretimizi apaçık gösterelim”. Keza el-Mü'minûn sûresinin 12-14. cü âyetlerinde “Muhakkak ki biz insanı balçığın mayasından yarattık. Sonra onu sağlam bir karargahda nutfe kıldık. Sonra nutfeyi kan pıhtısı, bu kan pıhtısını bir çiğnem et yaptık. O bir çiğnem ette kamıklar yarattık, kemikleri et ile örttük. Sonra onu başka bir yaratılışta yaptık . .” Bu âyetlerde de görüldüğü gibi, insanın ilk mebdei su ve toprak veya bunların her ikisinin karışımı olan çamur oluyor. Onun ilâhi laboratuvarında süzülmesiyle insan tohumu husule gelmekte ve bu tohumdan sonraki kısım belirli bir mekanda gelişip neşvü nema bulmaktadır ki, bu son kısımlar Tıb ilminin bugün açık

bir şekilde izah ettiği hususlardır. Bunun müsbet ilimlerle uyuşmayacak bir durumuyoktur. Yine biliyoruz ki eşyadaki değişiklikler ve tekâmül kendiliğinden olmaz. Ancak bu kânunu husule getiren bir fiil ve fâil'in bulunması gerekir. Bu âyetler, ilk insan Ademin de böyle bir tekamüle tâbi olduğuna işaret eder. Demek ki topraktan teşekkül eden insan, ilim ve kendisine nefhedilen insani ruh sayesinde kâinattaki bütün mahlûkatın efendisi olacak ve hudutsuz tecellilere mazhar olabilecektir. Nitekim Âdem'in sadece bir âdem olarak ilk insan cinsi olması değil, bir peygamber olarak seçilmesi de bahis konusudur. Meleklerin Âdeme yaptıkları secde, Âdeme ibadet etme manasında değil, insanı tekrim ve Allahın emrini yerine getirmek itibariyle doğrudan doğruya Allaha ibadettir. Allahın bu secde emri, Hazreti Âdemin şahsına mahsus değil, zürriyeti de dahil olmak üzere nev'ine âit bir şeref ve imtiyazdır. Bu şeref ve imtiyaz onun sadece topraktan yaratılması, süzölmüş çamurdan oluşu veya çeşitli hallere girişinden değil, belki de ruhu ilâhının nefholunması ve akıl verilmesindedir. Bu ruh insana doğru ile eğriyi, iyi ile kötüyü ayırt ettiren insâni ruhtur, akıldır.

Kur'ânı kerimi, Allahın kelamı olarak kabul etmeyen ve onu Hazreti Muhammedin eseri olarak göstermeye çalışan ve Kur'ânın kıssalarını Süryânî ve İbrani hikayelerden alınmış olduğunu söylemeyi âdet edinen batılı müsteşrikler, bu mesele hakkında da epeyce hataya düşmüşlerdir. Onlarla menşede bir anlaşmaya varamadığımız göre, neticelerde bir anlaşmaya varmak mümkün değildir. Hazreti Peygamberin hayatı ve yaşantısı tarihen sabittir. Kur'âna iftira, Hazreti Muhammedi olduğunda başka şekilde gösterme ve gelmiş geçmiş ve halen yaşayan milyarlarca müslümanın inancına saygısızlıkta bulunma ilim ve objektiflikle telif edilemez. Çalışmalarının gayesi menfaata ve hissiyata dayanırsa, elbette bu çalışmalarından ilmi bir açıklık beklenebilir.

"The Moslem World"¹ mecmuasında "Kur'ânda insanın yaratılışı" hakkında bir makale yazan Samuel S.Haas, bu yazısında, insanın yaratılışına âit çeşitli âyetleri ele almış, bunları, Tevratın Tekvin bölümündeki insan yaratılışı ile mukayeseye kalkmış ve aralarındaki benzer veya ayrı olan noktaları göstermeye çalışmıştır. Bilhassa Kur'ânda yaratma manasında "halk" kelimesi ve iştikakları kullanılırken,

¹ Samuel S. Haas, The Creation of Man in the Qur'an (The Moslem World, 1941, vol. 31, pp. 268-273).

Tekvin'de kullanılan kelimenin "bara'a" olduğunu ve bu kelimenin yaratma manasında Kur'anda yabancı olmadığını zikreder¹. Bu husustaki görüşünü daha da derinleştirerek, Arthur Jeffery'nin² bu kelimenin, Muhammed tarafından Kuzey hristiyanlarından ödünç alınmış olduğu iddiasını ele alır ve bu kelimenin yaratma manasında kullanılmasının yalnız Medenî sûrelerde olduğunu kaydederek Jeffery'nin, Muhammed Medineye geldikten sonra, yahudi veya hristiyanlardan bu kelimenin manasının yaratma manasına da kullanılabileceğini öğrendi ve Medenî surelerde kullanmaya başladı demesini, makale müellifi adeta tenkid edercesine, Muhammedin tekvin hikayeleri ile doğrudan doğruya alakası olmadığını kaydederse de, Kur'ânı, Muhammedin eseri kabul etmekle diğer yönden hataya düştüğü görülür. Şunu da hatırlatalım ki, Kur'anda yaratma manasına sadece "halaka ve bara'a" kelimeleri kullanılmamış,³ fatara ve ceala" kelimeleri de kullanılmıştır. Medinede bara'a kelimesinin kullanılışı, Jeffery'nin düşüncesinden ziyade, Kur'ânın üslûb özelliğine delalet eder. Zira Kur'ân, pek çok sûre ve âyetlerinde, kelimelerin çeşitli mürâdiflerini kullanmış, bu sayede muhatablarına kendini daha iyi anlatmış ve daha iyi tesir etmesini bilmiştir.

Garb Müsteşriklerinin adetidir ki onlar daima Kur'ânın kaynağı olarak, Tevrat ve İncilleri göstermişler veyahutta bu kaynağın Sâmî kavimler arasındaki şifahi rivayetler olduğunu söylemişlerdir³. Hazreti Muhammed güya onların gerek şifahi ve gerekse yazılı rivayetlerinin tesiri altında kalmış, elde ettiği bu malumat yığını ile Kur'ân adlı eserini

1 el-Bakara 54; el-Hadid 22; el-Haşr 23. (Bara'a kelimesi bu üç sûrede yaratma manasına kullanılmıştır.

2 Arthur Jeffery, *The Foreign vocabulary of the Qur'ân*, Cairo 1937, pp. 75-76. (Yazar bara'a kelimesinin kullandığı yerleri gösterdikten sonra, bu kelimenin, İbranice, Aramice, Süryanice asıllarını tetkik eder ve kelimenin Kuzey hristiyanlarından alınmış olabileceğini ileri sürer).

3 Bu hususta tafsilat için bkz: D. Sidersky, *les Origines des Légendes Musulmanes dans le Coran* . . , Paris 1933; J. Horovitz, *Jewish Proper Names and Derivatives in the Koran* (Hebrew Union College Annual, Cincinnati, Ohio. U.S.A.. 1925, vol. II, pp. 145-227).; A. Mingana, *Syrac Influence on the style of the Kur'ân* (Reprinted from the Bulletin of the John Rylands Library, vol, II, No.I, January, 1927); Edwm E. Calverley, *Sources of the Koran* (The Moslem World, vol. 22 (1932) pp. 64-68).; Joshua Finkel, *Old Israelitish Tradition in the Koran* (The Moslem World, Vol. 22 (1932) pp. 169-183); P.L.Cheikho, *Quelques Legendes Islamiques Apocryphes* (Mélanges de la Faculté Orientale, Université Saint-Joseph, Beyrouth. IV (1910) pp.33-56); Chr. Snock-Hurgronje, *La Légende Qoranique d'Abraham et la politique Religieuse du Prophete Mohammed* (Révue Africaine, Alger, 95 (1951) pp.; 273. Bernard Heller, *Recits et Personnages =*

telif etmiş...? Bu görüşlerini isbat edebilmek için, yabancı olduğunu iddia ettikleri bazı kelimelerin menşeyini bulma hastalığı ifrat bir dereceye varmış, o kelimenin, fikrin veya kıssanın diğer tarafta bulunması, hazreti Muhammedin taklitçiliğinin bir ifadesi olmuştur. İnsanlığın hidayet rehberi olan Kur'ânı Kerimin, ilâhî bir menşeden gelmeyip, Onu, bir mahlûkun eseri gibi göstermek, elbette niyet ve hislerine daha uygun olacaktır.

Kur'ânda garip kelimelerin mevcûd olduğunu ve bunların menşeyinin yabancı dillerde bulunduğunu bidayetten beri islam müellifleri de zikretmişlerdir. Kur'ân arab dili ile nâzil olmuş ve umumiyetle o günkü arapların kullandığı dili kullanmıştı. Diller, her zaman ve her devirde tesir ve müteessir olma kabiliyetine sahiptirler. Arab dili de, kendilerinin münasebette bulunduğu diğer milletler veya komşularından bazı kelimeleri almış olabilir. Ahnan bu kelimeler, Kur'ân nâzil olmadan evvel, arabın kullandığı kelimelerdir. Şunu da unutmamak lazımdır ki, araplar da sâmi ırka mensubdurlar. Aynı ırka mensûb milletlerin benzer ve müşterek kelimeleri olması tabiidir. Eğer Kur'ânda bazı kelimeler ve kıssaların, Tevrat ve İncillerde benzerleri çıkıyorsa, bunun yukarıda zikrettiğimiz sebeplerle olacağı gibi, asliyeteni kaybetmiş olan elimizdeki Tevrat ve İncillerde bazı hakikat taneciklerinin bulunabileceğini de unutmamak gerekir. Biz müslümanlara göre, Tevrat ve İncillerin aslı ilâhî vahiy mahsulüdür. Tahrife uğramamış asıl kitaplarını meydana çıkarsınlar da, aynı menşeden gelen kitabların mukayesesini veya aynı gayeye mâtuf olan benzerliklerini ortaya koyalım. Tahrife uğramış kitablari ve onların şerh ve izâhı mahiyetinde olan Talmûd, Midraş ve Haggadah gibi yazılı ve şifahi rivayetleri, elbette, Kur'ân ile mukayese etmeye imkan yoktur. Mesela, Âdem kelimesinin arapça olup olmadığının münakaşası müsteşriklerden çok evvel, islâm müellifleri tarafından yapılmış, bazıları, onun İbranice veya Süryanice olduğunu

---

Bibliques dans la Legendes Mahometane (R vue des  tudes Juives, 85 (1928) pp. 113-116).; B. Heller, Elements Juifs dans les Termes Religieux du Qoran, (R vue des  tudes Juives Paris 1928, vol. 85, pp. 49-55.); B. Heller, La L gende Biblique dans l'islam, (R vue des  tudes Juives), vol. 98 (1934) pp. 1-18).; W.St.C. Tisdall, The Knowledge of the Old Testament, (Studia Semitica et Orientalia-Glasgow 1945, pp. I-20).; Jacques Jomier, The Bible and the Koran, New York 1964.; D. Masson, Le Coran et la R v lation Judeo-Chr tienne, Paris 1958, 2 vol.; Hirschfeld, J dische Elemente im Koran, Berlin 1878.; C.C. Torry, The Jewish Foundation of Islam, New York 1933.

söylerken¹, bazıları da arapça olduğunu iddia etmişlerdir². İlk günlerden beri devam eden bu gibi münakaşalardan, islâm âlimleri, Kur'ânın esası için bir endişe duymamışlar, görüşlerini gayet açık bir şekilde ortaya koymuşlardır. Bunlar, tefsir ve lugat kitaplarında geniş bir yer işgal etmektedir.

Makale müellifi, Muhammed Kitâbı Mukaddesteki terimleri taklid ediyor, diyenlerin sözlerini biraz mubalağlı bulmakta ve Onun mukaddes kitab terimlerini taklid etmekten daha iyi bir izah şekli olarak, Muhammedin sâmi dilde en çok müşterek olan bir deyimini kullanmış olmasıdır, demektedir. Yazarın böyle bir neticeye vâsil olması, Kur'ânın Muhammedin eseri olduğu düşüncesinden ileri gelmektedir. Halbuki biz buna, Kur'ân arab dilinde o gün en çok kullanılan müşterek terimi kullanmayı adet edinmişti, diyebiliriz. Onlar, Tevrat ve incillerde ve Yahudi rivayetlerdeki kıssa ve terimleri Kur'ân ile mukayese ederek, güya Hazreti Muhammedin yeni bir görünüşünü ortaya çıkarmaya çalışıyorlar. Yazarımız, Tevrat ve Kur'ândaki uyuşmalar bizi şöyle bir neticiye ulaştırmaya zorluyor. Bu da, Kitabı Mukaddesin Muhammedin kaynaklarından oluşudur. Talmûd ve Midraş'da bulunan bazı kıssaların, Kur'ândaki kıssalarla uyuşması, Muhammedin, Yahudi ve hristiyan ağızlarında yaşattıkları anane ve efsaneleri de, Kur'âna karıştırmış olduğu fikridir. Bakara sûresinin 76. cı âyetinde "bunlar, iman edenlerle buluştukları zaman, biz de iman ettik Biribirleriyle yalnız kaldıklarında, Allah size Tevrat'ta göstermiş olduğu hakikatları, Rabbimiz katında size karşı hüccet olarak kullanmaları için mi bunları haber veriyorsunuz? bu kadar şeye akıl erdiremiyormusunuz? derler". Bu âyet iyi kavrandığı takdirde, Muhammedin, Yahudilerle kitabları hakkında açıkça konuştuğunu ifade eder, demektedir. Tarihen sabittir ki, yahudilerin bazıları, Hazreti Muhammedin risaleti hakkında Tevrat'ta gördükleri tebşirâtı müslümanlara anlatırlardı. Diğer yahudiler bunlara kızar ve sitem ederlerdi. Ayet, bu hususu aydınlatmaktadır. Fakat makale yazarı, bu işi ciddiye alarak, yahudilerin bu sitemleri karşısında, bazı yahudilerin hakikatları gizlemek için, Muhammede yanlış haberler vermiş olabileceğini ve bu bakımdan Muhammedi yanıltmış olabileceklerini de

1 ez-Zamahşeri, el-keşşâf; Ebu Hayyân, el-Bahru'l-Muhit; Kâdi Beydâvi, Envârut-Tenzil; en-Nesefî, Medârik gibi müfessirler, el-Bakara suresinin 31. ci âyetinde Âdem lafzının arapça olmadığını izah etmeğe çalışmışlardır.

2 İsmâil b. Hammad el-Cevherî, es-Sihah; el-Cevâlîki, el-Muarreb adlı eserlerinde, Adem maddesinde, bu kelimenin arapça olduğunu iddia ederler.

ileri sürmektedir. Kur'ânın Allah Kelâmı ve Hazreti Muhammedin korunmuş olduğu fikri kabul edilmediği takdirde, daha ne gibi acâib neticelere ulaşacağı tabidir.

İslam Ansiklopedisine Âdem Maddesini yazan M. Seligsohn, meslekdaşlarının metodunu takip ettiğinden, güya ilim namı altında, Kur'âna iftira etmekten kendini ahykoyamamıştır. "Kur'an, Allaha Ademi meleklerin hükümdarı yaptırmak hususunda, Süryanı hristiyan Midraş'ı ile tetabuk eder".¹ Halbuki Kur'ânda, Allahın Âdemi meleklerle hükümdar yaptığından bahseden bir âyet yoktur. Orada, Allah Taala, meleklerle hitaben Âdemi yeryüzünde kendisine halife yapacağını söyler. Zaten yazar da, bu hususta hiç bir âyet göstermemiş, sadece Kur'ânın, Süryâni kıssalarla birleştiğine dâir bir hükme vasıl olmuştur. Yazar, islâmi eserlerde isrâiliyetten nakledilen bazı haberleri kaydettikten sonra "Cennetten kovulan Adem, Serendip (Seylan) adasına düşmüş ve bu adada eşinden 200 yıl ayrı kalarak vaktini tevbe ve istiğfar ile geçirmiştir, II. 37"² demektedir. Bu ifade ise, Kur'âna ikinci bir iftiradır. Çünkü Kur'ân hiç bir yerinde, Ademin Serendip adasına indiğinden ve karısından 200 sene uzak yaşadığından bahsetmez. Kur'ânın beyan etmek istediği şeyle, yazarın ifadesi arasında hiç bir münasebet yoktur. İslâmi eserlere ve ananeye girmiş isrâiliyatı, Kur'ân diye göstermeye çalışmak, en hafif manası ile ilme ihanet ve müslüman inancına saygısızlıktır. Yazar, İslamın veya Kur'ânın görüşü diye israili rivayetleri nakletmiş, bu rivayetler içerisinde islâmi görüş eritilmek istenmiştir. İslâm Ansiklopesininin yeni neşrinde, bu fahiş hatadan içtinab edilmişse de, İslami rivayetlerde ki isrâiliyât islama maledilerek, islamın asıl görüşü ortaya konulmamıştır³. Böyle bir yola gitmelerinin sebebi, ilmi anlayış bir yana, hristiyanlık görüşünün şiddetle tesiri altında kalmalarında aranabilir.

Hristiyan inancına göre, "Ademin memnu meyvadan yiyerek irtikab ettiği günah, bütün insan oğluna intikal etmiş, insanlığı bu ağır vebalden, Hazreti İsa kanını dökmek suretiyle kurtarmıştır". Halbuki Kur'âm Kerim böyle bir görüşü kabul etmemekte, bilakis, O, Ademin tevbe etmesi üzerine, Allahın Âdemi affettiği ve ilk insan Âdemden, oğullarına hiç bir vebâlin geçmediğini ifade etmektedir. İslam Dininin

1 İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1941, I. 134-135.

2 İslam Ansiklopedisi, I. 135.

3 J.Pedersen, Adam (Encyclopédie de l'İslam, Nouvelle édition) Leiden, 1960. I. 181-183.

esas kaynağı olan Kur'ân, herkesin günahının kendine âit olduğu, kimse kimsenin günahından mes'ul olmadığını açık bir şekilde beyan etmektedir. Öyle zannediyorum ki, Batılı, müelliflerin islamın görüşünü açık bir şekilde ortaya koymamaları, sırf hristiyanlık tassubu sebebiyledir. Onlar, Hristiyanların kafalarını allak bullak eder korkusu ve onların müslümanlığa karşı duyacakları bir sevgi endişesi, bu hakikatı ilân etmenin uygun olmadığına kâil olmuşlardır. Bu da ilim adı altında işlenen cinayetin diğer bir vechesidir.

Netice olarak, Yer yüzünde insan oğlunun ilk temsilcisi olan Âdemin ne zaman yaratıldığı hususundaki Tevrat ve çeşitli isrâili görüşler veya hutta Ademden evvel bir çok âdemlerin olacağı rivâyetleri, sübût ve delalet bakımından kat'i bir delile dayanmamaktadır. Kur'ân ve sahih hadislerde bu hususu teyid edecek bir şey yoktur. İtikada taalluk eden meselelerde zan ve şüphe ifade eden rivayetlere itimad edilemez. Hele yahudilerce tayin edilen 6-7 bin senelik müddet, ne ilimle ve ne de mantıkla bağdaşmaz. Ebu'l-Beşer olan Âdem'in yer yüzünde yaratıldığı tarihi, Kur'ân ne tayin etmiş ve ne de hududlandırmıştır. O, sadece insanların tek bir nefisten ve zevcesinin de aynı cevherden yaratıldığını ve bunlardan bir çok erkek ve kadın türeyip yer yüzüne yayıldığını haber vermektedir. Buradan alışıya göre İslâma göre insanın veya Âdemin yaratılışının muayyen bir başlangıcı yoktur. Onun için belirli bir başlangıç tâyin etmek tamamen israiliyât dediğimiz haberlere dayanmaktadır.

Yazımızın baş tarafında da zikrettiğimiz gibi, Kur'ân, insanın yaratılışı ve Âdem kıssaları ile, yaratılışın sırrını anlatmaya çalışmış, hakiki insanlığın gaye ve hedefini öğretmek, insanlığı doğru bir istikbale yürütmek ve bu yürüyüş sırasında, insanlığın karşılaşacağı güçlüklerin mahiyetini göstermek ve bunların nasıl yenileceğini ifade etmiştir. İnsan oğlu yer yüzüne fesad çıkarmak, kan dökmek için gelmemiştir. Belki insan, bu affetleri doğuran ihtiraslara hâkim olarak, hayır için çalışan bütün kuvvetleri sayesinde tekamülden tekamüle ulaşması için yaratılmıştır. Kısacası, Kur'anın ifade etmek istediği bu yaratılış sahnesi, insanlığın gayesini, yükseliş ve tekâmülünü, maddi ve manevî kuvvetlerini hayır ve şerre hâkim kılmasını, ihtirasları boğmasını anlatmaktadır. Bu sahnede insanlığın mukadderatı ve bu mukadderatın yönleri ve her yönün âkibeti gösterilmektedir.